

COMUNICĂRI

Iulii PALIHOVICI

**ETNOLOGIA FRANCEZĂ: PROBLEME ȘI PRIORITĂȚI
ALE CERCETĂRILOR ETNOLOGICE CONTEMPORANE
(pe baza publicațiilor recente din colecția „Etnologie de la France”) (I)**

Rezumat

Etnologia franceză: probleme și priorități ale cercetărilor etnologice contemporane (pe baza publicațiilor recente din colecția „Etnologie de la France”) (I)

Ideea acestei publicații este de a arăta zone de cercetare care pot fi considerate la periferia atenției oamenilor de știință. Am căutat să explorăm subiecte mai puțin uzuale, dar care, în același timp, ne permit să urmărim evoluția etnologiei franceze în stadiul ei actual. Anume în acest context ni s-a părut interesant de a prezenta aici rezumatul colecției „Etnologie de la France”, ce reunește monografii – studii de teren pe teme care ar putea informa o audiență largă, constituind în același timp o noutate a disciplinei. Instituită în 1983 de către Ministerul Culturii din Franța, colecția „Etnologia Franței” (Etnologie de la France) este publicată de Editura Casei de științe umane (les Éditions de la Maison des sciences de l’homme), în parteneriat cu Departamentul de Cercetare Pilot și Politică Științifică (DPRPS). Colecția de referință reunește studii privind etnologia Franței, precum și lucrări reflective asupra culturii, patrimoniului și politicilor conexe. Ea se adresează Franței ca unui domeniu etnografic, în diversitatea sa culturală și dinamica istorică, reînnoind teme clasice ale disciplinei.

Cuvinte-cheie: etnologia franceză, domeniu etnografic, etnologia urbană, rurală, identitatea culturală.

Резюме

Французская этнология: проблемы и приоритеты современных этнологических исследований (по материалам последних публикаций в коллекции „Etnologie de la France”) (I)

Идея этой публикации состоит в том, чтобы показать области исследований, которые могут рассматриваться на периферии внимания ученых. Мы стремились исследовать менее распространенные темы, но в то же время позволяющие проследить эволюцию французской этнологии в ее нынешнем состоянии. В этом контексте представляется интересным дать здесь краткий обзор публикаций коллекции «Ethnologie de la France», в которой собраны монографии, полевые исследования по темам, которые могут заинтересовать широкую аудиторию, будучи новинками в рамках данной дисциплины. Созданная в 1983 г. Министерством культуры Франции, коллекция «Этнология Франции» публикуется издательством «Дом наук о человеке» (Les Éditions de la Maison des

Sciences de l’Homme) в партнерстве с отделом экспериментальных исследований и научной политики (DPRPS). Данная коллекция объединяет французские этнологические исследования, а также аналитические работы по культуре, наследию и связанной с ними политике. В ней Франция рассматривается как этнографическая зона, с ее культурным разнообразием и исторической динамикой, обновляются классические темы дисциплины.

Ключевые слова: французская этнология, этнографическое поле, городская и сельская этнология, культурная идентичность.

Summary

French ethnology: issues and priorities of contemporary ethnological research (based on recent publications in the „Etnologie de la France” collection) (I)

The idea of this publication is to show areas of research that can be considered at the periphery of the attention of scientists. We sought to explore subjects which are less common, but at the same time allow us to follow the evolution of French ethnology in its current state. In this context, it seemed interesting to present here the summary of the collection „Ethnologie de la France”, which brings together monographs – field studies on topics that could interest a wide audience, while being a novelty of the discipline. Established in 1983 by the French Ministry of Culture, the Ethnology of France collection is published by the House of Sciences Publishing House (les Éditions de la Maison des Sciences de l’Homme) in partnership with the Pilot Research Department and Scientific Policy (DPRPS). The Reference Collection brings together French ethnology studies as well as more reflective works on culture, heritage and related politics. It addresses France as an ethnographic area, its cultural diversity and historical dynamics, renewing the classical themes of the discipline.

Key words: French ethnology, ethnographic field, urban and rural ethnology, cultural identity.

Timp de câteva secole cercetătorii europeni au acumulat material empiric, studiind domenii, subiecte și metode de cercetare, ce a culminat, în secolul al XIX-lea, cu afirmarea etnologiei ca domeniu de cunoaștere științifică. Oficializarea etnologiei a început în Franța, în 1838, o dată cu constituirea primei societăți etnologice, ca mai târziu, în 1843, procesul să continue în Marea Britanie, iar din 1869 o societate

te etnologică a început să funcționeze în Germania. Abia la începutul secolului XX au apărut școli de etnologie în Austria (școala istorico-culturală vieneză) și Olanda (școală evoluționistă al Universității din Amsterdam).

Multitudinea de factori politici, istorici și socio-economici au influențat viziunile oamenilor de știință și au oferit studiilor umanitare noi stimuli pentru dezvoltare. Domeniul cercetării etnologiei se schimbă foarte rapid în ultimele decenii.

Definiția obiectelor cercetărilor din colecția sus numită a făcut posibilă o clasificare pe următoarele domenii de studii: *etnologia mediului urban și rural, relațiile de conviețuire și folosire a spațiilor comune; apartenența regională și identitățile culturale; practicile, reprezentările și granițele culturale, experiența și tehnicile pe cale de dispariție; formele contemporane ale activităților economice; noi utilizări ale patrimoniului; familia și legăturile de rudenie.*

Pentru o descriere mai detaliată a studiilor în domeniul *etnologiei mediului urban*, au fost studiate câteva lucrări, ce se referă la subiecte total diferite, dar cu un numitor comun, aspecte ale identității locuitorilor orașelor franceze.

Prima publicație, „**Nevăzut și necunoscut**” este o abordare etnografică a culturii burgheze scrisă de Beatrix The Wita, în care își propune să dea răspuns la întrebările: ce este un burghez în societatea modernă? Ce definește astăzi un burghez? Răspunsul său este: cuvintele, gesturile, obiectele, tot ce îl reprezintă zi de zi, este

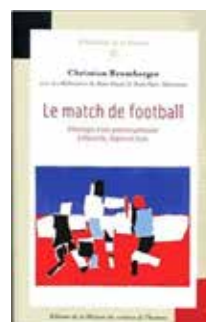
mai mult o cultură moștenită decât o stare. După secole de negare de sine și neacceptare a celorlalți, te poți naște și deveni burghez. Cum? Burghezii știu foarte bine ce îi constituie, adică ceea ce îi deosebește de ceilalți: prin atenție la detalii, auto-control, practici de zi cu zi aproape ritualizate, dar, și prin întreținerea și utilizarea constantă a unei vaste memorii de familie, această cultură vine de la sine. Autoarea a pictat în linii mari o imagine ușor de recunoscut și convingătoare a unei culturi burgheze reticente la a se dezvălui, alegând cea mai simplă metodă: să vadă și să asculte ceea ce spun burghezii despre ei înșiși, redându-le spuselor prin analize foarte fine.

În continuare, în același context al etnologiei urbane se situează lucrarea Sabine Chalvon-Demersay „**Triunghiul XIV**”, ce dezvăluie procesele care guvernează transformarea cartierelor și orașelor. Subtitlul sugestiv „Noii locuitori al vechiului cartier din Paris” ne introduce într-un cartier paradoxal de banal din Paris, inițial populat de tineri actori și scri-

itori care au pregătit terenul ca, la sfârșitul anilor 70 să fie înlocuiți de locuitori mai bogați, dornici de a găsi o „adevărată viață”. Autoarea descoperă un loc în transformare completă, investită de o nouă populație, observă acești nou-veniți în stabilirea vieții cotidiene, în relațiile lor cu ceilalți și cu ei înșiși, îi observă în cafele și magazine, la întâlnirile de co-proprietari și în grădinile publice, le descifrează rețelele de conviviațitate, solidaritate și economie subterană.

Christian Bromberger în lucrarea „**Meciul de fotbal. Etnologie pasiunii**” explica, în calitate de etnolog, ce înseamnă fotbalul și ce reprezintă în societatea noastră contemporană. Un lung sondaj etnologic printre spectatorii obișnuiți și printre cei mai pasionați prezintă o nouă lumină asupra semnificațiilor ferovorii pentru fotbal, identifică motivația și variațiile acesteia. Jocul de fotbal apare ca un limbaj universal pe care fiecare comunitate o marchează în propriul său mod, și mai important, formează dramatic valorile cardinale care modelează lumea contemporană. Stadionul reprezintă unul dintre puținele spații unde societatea urbană se dă în spectacol și exprimă emoțiile și simbolurile interzise în viața de zi cu zi. Aceste proprietăți, împreună cu exaltarea sentimentelor comunității și practicile fierbinți ale celor mai aprigi susținători, ne invită să trasăm o paralelă între meciul de fotbal și un ritual religios. Fotbalul nu este doar un joc sau un spectacol, el „condensează și teatralizează valorile fundamentale ale lumii contemporane”. Și apare ca o revelație puternică al societății noastre.

Există un șir de lucrări, care în pofida varietății subiectelor și abordărilor, reflectă îndeaproape specificul *etnologiei mediului rural*.

„**Transmiterea cunoașterii**” de Genevieve Delbos și Paul Jorion, cercetare a comunităților de coastă din sudul regiunii Bretagne și a micilor meserii a pescarilor, este de fapt o reflexie asupra transmiterii cunoștințelor empirice, dar și școlare, științifice. În aceste activități, în care locul de muncă este dobândit în mediul familial, este transmisă nu atât cunoașterea, cât munca. Astăzi, ucenicia este combinată cu edu-

cația școlară. Este oare eficientă această practică? Și, dacă nu, nu ar trebui căutat motivul acestui eșec în relația ambiguă a școlii cu știința? Cunoștințele empirice nu sunt transmise: se reconstituie la fiecare generație, prin recunoașterea muncii bine realizate. Această carte este o sinteză între sociologic și psihologic, dezvăluind mecanismul complex de reînnoire a generațiilor. Confruntând cunoștințele care pot fi dobândite în școli și cele care provin dintr-o familiarizare cu experiența profesioniștilor, autorii se angajează în analiza lor și a modului lor de transmitere.

Care sunt ritualurile vieții familiale? Cu cine se căsătoresc? Cum sunt transmise averile și se folosește spațiul comunal în funcție de faptul că ești pădurar, agricultor sau meșter artizanal? Acestea sunt câteva dintre subiectele abordate în articolele adunate în culegerea **„Un sătuc învecinat. Minot, un sat din Burgundia”**, alcătuit de Tina Jolas, Marie-Claude Pingaud, Yvonne Verdier și Françoise Zonabend, ca etape ale unei construcții etnice reale de aproape zece ani. Autorii au reușit să restaureze imaginea vie a unei mici societăți rurale și ordinea ei profundă: ritualurile tradiționale, rolurile, locurile și sarcinile copiilor, femeilor și bărbaților.

„Fructele viței de vie. Re-prezentări ale mediului natural în Languedoc” de Christiane Amiel redă imaginea podgoriilor regiunii Languedoc, o creație recentă, născută la sfârșitul secolului al XIX-lea. Autoarea a ales o abordare inedită de a descrie practicile care, la prima vedere, nu se concentrează pe esențial:

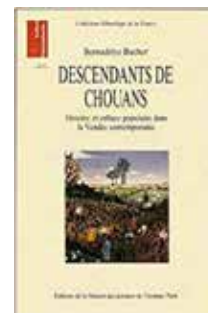
plantarea printre vița de vie a legumelor sau pomilor fructiferi, extirparea plantelor sălbatice, care cresc în brazde și pe terasamente, vânatul animalelor atât de diverse: a vulpii, mierlei și melcilor, care prefera aceste terenuri. Dar, datorită diversității acestor ocupații, aparent minore, și a profunzimii comentariilor, mărturiilor țăranilor, zicalelor și proverbelor, numeroaselor desene și fotografii, Christiane Amiel ne face să înțelegem adevărata valoare culturală a viței de vie.

Cu scopul de a descifra mitul peren despre țăranimea din regiunea Vendée, pasivă și loială unui fost regim catolic, feudal și monarhic, Bernadette Bucher, prin publicația sa **„Descendenții șuanilor. Istoria și cultura populară contemporană în Vendée”**, ne afundă într-o istorie profund marcată de rupturi, rebeliuni populare și inversări de alianțe față de Bi-

serica, domni și rege. Pentru autor, continuitatea dintre această Vendée mitică și cea contemporană rezultă mai puțin din ideologiile politice și religioase decât din remarcabila plasticitate a culturii populare. Particularitățile economiei locale (trocul), vitalitatea codurilor de conduită și valori (curaj, simplitate, economie), bogăția ritualurilor de sociabilitate (nunțile, vânătoarea cu câini, pivnițele pentru bărbați) ne dezvăluie o logică a transformărilor lumii rurale. La un moment în care Europa încearcă să creeze o identitate supranațională, descendenții șuanilor î-și reconstituie înșuși conceptul de „comunitate”, având în vedere stilul Vendée, ne invită să regândim relațiile locale și relațiile dintre regiuni și lumea din jur.

„Pământ în partaj. Legături și rivalități într-o societate rurală” de Vanessa Manceron este un studiu de teren. Timp de paisprezece luni, autoarea a călătorit prin regiunea Lyon, s-a întâlnit cu locuitorii săi pentru a realiza că există o tensiune în societate, fiecare contestând utilizarea unui teritoriu caracteristic pentru zonele umede (apă, piscicultură, agricultură, vânătoare). Autoarea a prospectat de la fermă locală până la castel burghez, de la cartier marginal a nou veniților până la cabane de vânătoare, și a încercat să descifreze jocul aranjamentelor dintre aceste grupuri eterogene, și ajunge la concluzia că tocmai tensiunile și gestionarea lor zilnică formează societatea. Relația antagonistă dintre diferitele grupuri constituie liantul unei comunități locale care se zidește și se transformă prin confruntare. Această carte reînnoiește problema relației dintre oraș și sat și cea a schimbărilor sociale legate de apariția legislației europene privind mediul. Cartea este o reflexie asupra lumii rurale contemporane, capabilă să se perpetueze și să asimileze noul.

Aspectul *apartenenței regionale și a identităților culturale* este oglindit în lucrarea **„A cunoaște Franța. Exaltarea regiunilor în discursul patriotic”** de Anne-Marie Thiesse, care caută să înțeleagă cum putem împăca ideea unității națiunii cu diversitatea ei? Exaltarea patriei comune se bazează tocmai pe celebrarea diverselor frumuseți ale Franței. Prin intermediul

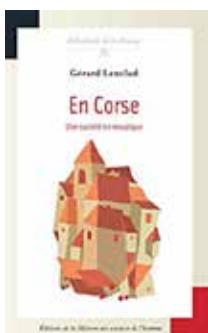

manualelor departamentale scrise de autoritățile educaționale, se înfățișează reprezentarea Franței „țărilor mici”.

Inventarul locurilor pitorești, biografiilor personalităților locale marcante, imnurilor vinurilor regiunii și descrierilor entuziaste ale tradițiilor fac parte din același proiect: să dezvolte urmașilor dragostea față de pământul natal și a-i conduce astfel la dragostea de Patrie. Construcția identităților locale relevă că orice parte a Franței, pe lângă specificul său, este chintesența națiunii. Lucrarea sintetizează discursurile despre regiunile Franței și evidențiază locurile comune.

„În Corsica. O societate în mozaic” de Gérard Lenclud, studiu efectuat în urmă cu treizeci de ani, reflectă funcționarea atât de diferită a societății corsicane, a instituțiilor sale politice și familiale. În anii 1970, aceasta societate ce locuiește în munți, susține un model de existență moștenit din trecutul său apropiat, dar a cărui evoluție actuală pe coastă pare să-i pregătească dispariția. Gerard Lenclud, combinând arhivele și interviurile, vizitează comunitățile pastorale, studiază sistemul și instituțiile unei societăți încă prezente prin modurile ei de acțiune și gândire. Comunitatea montană este tradițională, organizată în jurul unui ideal al suveranității, reprezentat de un scop al autosuficienței funcționale, și se desfășoară din timpul primului război mondial până în anii 1960, când această formă de societate este lipsită de mijloacele necesare pentru a-și asigura singură reproducerea. Încercuite din exterior, infiltrate în interior, satele sunt intimidat de schimbările ce au loc la poalele munților și viitorul care li se pregătește de guvernare. Două modele de societăți se confruntă pe aceeași teren: unul sprijinit de stat și ocrotit de legislația pieței, celălalt păstrează instituțiile și valorile moștenite din trecut. Revendicările independențiștilor apar pe acest temei favorabil. De aici, problema viitorului politic al Corsicii nu va înceta să fie dezbătută. O societate ce rezistă, și deși i se promite de pretutindeni că va dispărea, nu e deloc dispusă să-și scurteze vremurile.

„Noi nu vorbim despre ei. Cei vii și cei morți printre romii manouches” de Patrick Williams oferă o imagine a romilor Manouches, una dintre componentele lumii romilor francezi. Manouches, ale căror remorci și camioane străbat Masivul Central, nu vorbesc despre moartea

semenilor lor. „A arde, a face să dispară obiectele celor morți, a nu mai pronunța numele sau a-și aminti de ei etc., este să stabilești un gol sau aparența unui gol. Dar este, în același timp, un fel de a spune ceva celui ce dispăre”. Acest respect provine dintr-o artă a tăcerii și absenței care cimentează comunitatea romilor și o înscrie în lumea lui Gadjé. Romii Manouches nu spun nimic despre ei înșiși. Ei nu pronunță numele defuncțiilor, distrug proprietatea și abandonează taberele. Doar cineva foarte apropiat de ei ar putea efectua etnografia acestei reticențe și tăceri fundamentale, ce-i ține mereu la distanță față de ne romi. Scrierea lui Patrick Williams denotă o complicitate subtilă la ce este evident sau bine ascuns, și ne restabilește rupturile structurale care i-au făcut pe romii manouches oameni aproape și în același timp atât de departe de noi. Civilizația lor s-a constituit în cadrul societăților occidentale ca una pur diferită. În tăcere.

În contextul temei *practicilor, reprezentărilor și granițelor culturale* se evidențiază lucrarea lui Bertrand Hell „Între câine și lup. Fapte și snoave despre vânătoarea în Franța de Est”, care reprezintă rezultatul unei observații etnografice efectuate pe parcursul a patru ani în estul Franței și restabilește reprezentările actuale de organizare a procesului de vânătoare.

Vânătorul are un statut special și, prin urmare, face parte dintr-un grup social. Faptele și snoavele enunțate descriu acțiunea de vânătoare, meditează asupra legitimității acțiunii, esenței frăției vânătorilor, excluderii femeilor de la urmărirea animalelor, în special a cerbului. Exploatănd datele din studiul etnografic, autorul descoperă „viziunea interioară” a vânătorilor adevărați, explică fenomenul „febrei vânătoarei”, legat de sângele sălbatic, și care ordonează practicile zilnice ale vânătorilor.

Un studiu comparativ a fenomenului tauromahiei este redat în cartea „Sălbatici în occident. Culturile tauromahiei în Camargue și Andaluzia” de Frédéric Saumade. Două culturi a tauromahiei, două tradiții, două obiceiuri, două moduri de a cunoaște și a respecta „toros bravo” andalusiani și „taureaux toréadors” din Camargue. În luptele clasice de tauri, de origine andaluză, taurul este omorât. În cursele din Camargue, regulile interzic executarea sa, el este tratat ca un erou care poartă valorile comunității. Autorul, din studiile de teren întreprinse în Andaluzia și

Camargue, descoperă coerența, care, dincolo de diferența între jocurile pe arenă și tehnicile de reproducere, unește aceste practici, comparând tradiția Sevillei, aristocratică și comercială, cu cea din Camargue, liberală și populară. În ambele cazuri, bovina „sălbatică” apare ca o metaforă a societății. Omul intră în contact cu fiara pentru a stabili cu ea un dialog tradus în rituale și limbajul luptelor cu tauri.

Despre originea și istoria cunoștințelor botanice populare ne vorbește Pierre Lieutaghi în cartea sa „**Iarba care reînvie. Un aspect al medicinei tradiționale din Haute-Provence**”. Unde sunt limitele medicinei populare? Zeci de remedii depurative se găsesc în farmacie, și deși de secole se duce lupta cu arhaismul medical, termenul „depurativ”, auzit pe plan botanic, istoric și simbolic, ridică multe ecouri. Această carte prezintă interesul unei analize aprofundate a „medicinei populare cu plante”, totuși încă puțin cunoscute. Din pasiunea sa naturalistă, autorul a ajuns la cunoașterea tradițională. Plante medicinale cu cicluri sezoniere, frunze amare, flori „care transpiră”, „epurări” non-laxative, salate de câmp care curăță „murdăria” din timpul iernii, depurativele nu separa hrana de remediu, se „referă mai mult la stările corpului decât la anumite boli”. Călea de la plantă la om, neobișnuită pentru antropologi, dar care i-a permis să găsească firul relațiilor profunde dintre oameni și plante.

Ce căutăm grădinarind într-un fel sau altul? Ce ne învață florile despre grădinarii lor? La această întrebare, Martine Bergues, autoarea cărții „**În grădină. Etnologia aranjamentelor florale**” încearcă să răspundă, studiind florile plantate în grădini private și spații publice. Ea scoate în evidență aspecte sociale, economice, simbolice, afective, imaginare, și subliniază faptul că, oricare ar fi contextul („grădina țărăneasă”, „grădina de flori” sau „grădina bio”), el reflectă modurile de încadrare în peisaj și dialogul cu ceilalți, și modalitatea individuală sau colectivă, de a vedea și organiza lumea. Martine Bergues oferă o analiză a societății noastre în oglinda decorului ei vegetal, efectuând un exercițiu interesant de analiză a realității și relației noastre cu natura și cei din jur printr-un obiect obișnuit.

Experiența și tehnicile pe cale de dispariție au fost dezvoltate în lucrarea „**Bestia neagră. În căutarea calului perfect**” de Bernadette Lizet. Calul negru

din Nièvre a fost inventat acum un secol. Fiind la fel de masiv ca și evanescent, el a fost ales pentru a fi un reproducător de elită, dedicat competițiilor de curse și autentificat de o carte de pedigriu. Scopul creatorilor săi a fost acela de a-și asuma un loc pe piața progeniturilor destinate exportului, piață foarte aglomerată de renume și prestigiu. De-abia atunci când calul negru și-a făcut apariția, crescătorii au realizat capodopera ce o produsese. Exemplul calului negru arată cum pot fi trăite conflicte sociale de către animale, în special în jurul diferenței dintre calul de tracțiune și calul de șa, atât de bogat în semnificație în istoria genului.

Colecția „**Fermentul divin**” sub conducerea lui Dominique Fournier și Salvatore D'Onofrio invită la o călătorie în imaginația materialului fermentat, în special în culturile mediteraneene. Ea ne învață, printre altele, cum „savoir-boire” devine un criteriu cultural. Civilizația începe cu controlul fermentației, care îi permite extragerea din starea naturii, păstrând, în același timp, legături cu aceasta. Produsul fermentat, fie el băutură alcoolică sau produs de panificație, menține o relație simbol cu sângele. Se găsește în multe jertfe, în ritualuri funerare sau în festivaluri de fertilitate. Realizat la întâmplare, simbolizează atât importanța tehnicii umane, cât și respectul datorat zeilor. Băutura fermentată este un dar divin, este uneori divinitatea însăși, și omul civilizat îl ingerează în conformitate cu anumite reguli pentru a se hrăni din el, a comunica spiritual cu Dumnezeu și a se bucura împreună cu semenii săi. Deținătorii puterii terestre au încercat întotdeauna să o controleze pentru a controla abuzurile dăunătoare comunității. Atunci când băutura devine desacralizată, ea devine socializată și pune viitorul poporului în joc. Prin „Fermentul divin”, autorii ne destăinuie într-un mod original și pasionant cursul culturii noastre, în care vor fi evidențiate efectele distructive ale băuturilor distilate, care iau locul licorilor tradiționale fermentate.

Referințe bibliografice

1. Amiel, Christiane. Les fruits de la vigne: Représentations de l'environnement naturel en Languedoc. Editions de la Maison des Sciences de l'Homme, 1995, 144 p.
2. Bergues, Martine. En son jardin: Une ethnologie du fleurissement. Editions de la Maison des Sciences de l'Homme, 2011, 400 p.

3. Bromberger, Christian. *Le Match de football: Ethnologie d'une passion partisane à Marseille, Naples et Turin*. Editions Maison des Sciences de l'Homme, 1995, 406 p.
 4. Bucher, Bernadette. *Descendants de Chouans: Histoire et culture populaire dans la Vendée contemporaine*. Editions de la Maison des sciences de l'homme, 1995, 338 p.
 5. Le Wita, Béatrix. *Ni vue ni connue: Approche ethnographique de la culture bourgeoise*. Editions de la Maison des Sciences de l'Homme, 1995, 200 p.
 6. Chalvon-Demersay, Sabine. *Le triangle du XIVE: Des nouveaux habitants dans un vieux quartier de Paris*. Editions de la Maison des Sciences de l'Homme, 1998, 176 p.
 7. Delbos, Geneviève. *La transmission des savoirs*. Editions de la Maison des Sciences de l'Homme, 1995, 310 p.
 8. D'Onofrio, Salvatore. *Le ferment divin*. Éditions de la Maison des sciences de l'homme, 2014, 251 p.
 9. Hell, Bertrand. *Entre chien et loup: Faits et dits de chasse dans la France de l'Est*. Editions de la Maison des sciences de l'homme, 1995, 232 p.
 10. Jolas, Tina / Pingau, Marie-Claude / Verdier, Yvonne / Zonabend, Françoise. *Une campagne voisine. Minot, un village bourguignon*. Editions de la Maison des Sciences de l'Homme, 1995, 451 p.
 11. Lenclud, Gérard. *En Corse: Une société en mosaïque*. Editions de la Maison des sciences de l'homme, 2012, 270 p.
 12. Lieutaghi, Pierre. *L'Herbe qui renouvelle. Un aspect de la médecine traditionnelle en Haute-Provence*. Editions de la Maison des sciences de l'Homme, 1986, 374 p.
 13. Lizet, Bernadette. *La bête noire. A la recherche du cheval parfait*. Editions de la Maison des Sciences de l'Homme, 1995, 341 p.
 14. Manceron, Vanessa. „une terre en partage; liens et rivalités dans une société rurale” Editions de la Maison des sciences de l'homme, 1995, 180p.
 15. Saumade, Frédéric. *Des sauvages en Occident: Les cultures tauromachiques en Camargue et en Andalousie*. Editions de la Maison des sciences de l'homme, 1995, 272 p.
 16. Thiesse, Anne-Marie. *Ils apprenaient la France: L'exaltation des régions dans le discours patriotique*. Editions de la Maison des sciences de l'homme, 1995, 1997, 130 p.
 17. Williams, Patrick. „Nous, on n'en parle pas”. *Les vivants et les morts chez les Manouches*. de la Maison des sciences de l'homme, 1993, 110 p.
- Iulii Palihovici** (Chisinău, Republica Moldova). Cercetător științific, Centrul de Etnologie, Institutul Patrimoniului Cultural.
- Юлий Палихович** (Кишинев, Республика Молдова). Научный сотрудник, Центр этнологии, Институт культурного наследия.
- Iulii Palihovici** (Chisinau, Republic of Moldova). Researcher, Center of Ethnology, Institute of Cultural Heritage.
- E-mail:** j.h.moldova@gmail.com